

Şəhəri necə salmalı?

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev 2026-cı ilin Azərbaycan Respublikasında "Şəhərsalma və Memarlıq ili" elan edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda Azərbaycanın çoxəsrlik tarixə malik şəhərsalma və memarlıq mədəniyyəti ənənələrinin yaşadılması, eləcə də ölkədə bu sahədə yeni çağırışlara cavab verən mütərəqqi yanaşmaların təşviqi və tətbiqinin genişləndirilməsi məqsədilə təkliflərin bir ay müddətində hazırlanıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi bildirilir. Bu gün bütün dünyada sürətli urbanizasiya, habelə iqlim dəyişikliyi davamlı və iqlimə uyğunlaşan şəhər inkişafına nail olmaq üçün ciddi çətinliklər yaradır. Sürətli urbanizasiya və artan iqlim riskləri

fonunda şəhərlərin inkişaf strategiyası bəzən bir çox təzyiqlə üzləşir. İqlimə, şəraitə, yerli şərtlərə uyğun dizayn strategiyalarının vacibliyi həm də dayanıqlılığı təmin edir. Elmi bilikləri, texnoloji innovasiyanı birləşdirərək iqlimə uyğun dizayn edilmiş şəhərsalma həm də enerji səmərəliliyini, məkan rahatlığını və ekoloji göstəriciləri artırır.

Tədqiqatlar göstərir ki, optimallaşdırılmış bina planları, bitki örtüyü ilə örtülmüş şəhər, yaxşı paylanmış yaşıl infrastruktur qızmar yay günlərində enerji tələbatını azaldır ki, bu da enerji qaynaqlarına qənaət etmək deməkdir. Şəhərsalma sadəcə bir proses deyil, bu həm də memarlıq, nəqliyyat və ətraf mühitin arasındakı inteqrasiyanı asanlaşdırmaq deməkdir. Ümumiyyətlə, yeni şəhər və ya

yaşayış məntəqəsi yaradılarkən əsas məqsəd insan üçün rahat, təhlükəsiz, ekoloji və uzunmüddətli dayanıqlı mühit yaratmaq olmalıdır. Buna görə də bir neçə əsas şərt rəhbər götürülür ki, bunlardan birincisi yer seçimi və təbii şəraitdir.

Bu zaman seysmik təhlükəsizlik birinci nəzərə alınacaq şərtədir. Yaşayış zonası salınarkən zəlzələ riski olan zonalar nəzərə alınmalıdır. Relyef və torpaq strukturu təhlükəli olan - sürüşmə, sel, daşqın riski olan ərazilərdən uzaq durmaq vacibdir. İqlim şəraiti uyğun olmalıdır, küləyin istiqaməti, günəşlənmə, temperatur rejimi vacibdir. Vacib olan şərtlərdən biri, hətta birincisi su mənbələridir, xüsusilə içməli su ehtiyatlarının davamlılığı diqqətə alınmalıdır. Şəhərsalmanın bir vacib şərt də ekoloji davamlılıqdır. Yaşıl zonaların, parkların, meşə zolaqlarının öncədən planlaşdırılması şəhərin qənaətli enerji sərfiyyatçısı olmasının təməlini qoyur. Şəhərin isti iqlimə meyilli olmaması üçün ağac sayının bol olması vacibdir. Bundan əlavə açıq su hövzələri, tullantıların çəşidlənməsi və təkrar emalı sistemi, təbii ekosistemlərə minimum müdaxilə də ekoloji şəhər yaratmağın vacib şərtlərindəndir.

İqlimə uyğun və dayanıqlı planlaşdırılarkən bəhs etdik yazımızın girişində, bu ən vacib şərtlərdəndir. Sel və daşqınlara davamlı drenaj sistemi, enerji səmərəli binalar - izolyasiya, günəş panelləri ilə enerjiyə qənaət, habelə iqlim risklərinə adaptasiya olan şəhər həm də təhlükəsiz mühit vəd edir. Şəhərsalmanın bir vacib şərti də nəqliyyat sistemi və hərəkətilikdir. Piyadalar və velosiped üçün

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviqi edilməsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

təhlükəsiz yollar, geniş səkilər, ictimai nəqliyyat mərkəzli şəhər planlaşdırılması, avtomobil asılılığının azaldılması, parklama sahələrinin balanslı təşkili daha abad bir şəhər deməkdir.

Funksional zonalaşma, yeni yaşayış, iş, təhsil və istirahət zonalarının düzgün bölgüsü də səliqəli şəhər salmağın şərtlərindəndir. Bu sistem dünyada "15 dəqiqəlik şəhər" prinsipi adlanır. Yeni yaşadığınız ərazinin 15 dəqiqəlik məsafəsində tələbat olan bütün işə obyektlərinin olması düzgün salınmış şəhər deməkdir. Əgər məktəb, xəstəxana, mağaza, park kimi yerlərə 15 dəqiqədən uzaq məsafədə yaşayırsınızsa biz planlaşdırılmadan salınmış yaşayış məntəqəsində yaşayırsınız deməkdir.

Vacib şərtlərdən biri səs-küy və sənaye zonalarının yaşayış məntəqələrindən uzaq yerləşdirilməsi, digər vacib amil də sosial inklüzivlik və rahatlığın təmin olunmasıdır. Əlillər

və yaşlılar üçün əlçatan istirahət parkları, ictimai məkanlar, meydanlar, mədəniyyət mərkəzləri də bu rahatlığın bir hissəsidir. İctimai təhlükəsizlik və işıqlandırma sistemləri də şəhərsalmanın bərabər paylanmalıdır.

Tikinti normaları və təhlükəsizlik, beynəlxalq tikinti standartlarına uyğunluq, yanğın təhlükəsizliyi, keyfiyyətli və uzunömürlü materiallardan istifadə, tikililərin sıxlığının normativlərə uyğun olması, su və kanalizasiya sistemi, yağış sularının toplanması və yenidən istifadəsi, kanalizasiya və təmizləmə qurğularının işləkliyi, su itkisinin minimuma endirilməsi, gələcək inkişafın və urbanizasiyanın nəzərə alınması, əhali artımı üçün ehtiyat ərazilər, rəqəmsal infrastruktur üçün baza, fəvqəladə hallara hazırlıq planları da şəhərsalmanın qızıl qaydalarındandır.